

France Grivec

FRISINGENSIA

V

PRINIZSE OGNI PETSACHV

V prejšnjih člankih pod tem naslovom sem pojasnil nekaj mest, ki so slavistom prizadevala skoraj nepremagljive težave. Ne gre za sporne, temveč za doslej nepojasnjene težke stavke. Iz Fris. II. sem pojasnil dve taki mesti (*Česti jih pijem in odločilno važno Posledine balovanije*).¹ Naposled se mi je posrečilo razvozlati še tretje težko mesto iz istega spomenika, namreč *prinizše ogni pečahq*.

Tako filološko kakor vsebinsko pomenljivo in zapleteno izražanje je *A. Vostokov* pravilno rekonstruiral: *prinъzъše ogni pečahq*. *J. Kopitar* (Glagolita Cloz XXXIX) je to odklonil in predložil napačno: *pri nizčē ognji pečahq* (ad humilem ignem torrebant). *Miklošič* se je v stsl. slovarju (2. izd., str. 675) pridružil Vostokovu, njima tudi *V. Vondrák* (Fris. památky 57 in 74), vendar mesta ni dovolj točno prevedel.

Vozel vprašanja je v redkem glagolu *prinъsti*, *prinъzq*. *Miklošičev* slovar navaja razen Fris. II samo še en primer, namreč iz srbskega prologa samostana Piryg (Pyrg) 16. stoletja; zraven je navedel ustrezní grški glagol *hyp-ereidein* in latinski *suffulcire*. *Vondrák* v slovarju k Fris. spomenikom (str. 74) navaja približno pravilni latinski glagol *admoveo*, zraven pa najbrž samovoljno (brez podlage v rokopisnem gradivu) dodeva grško *epiballein* (vreči); v prevodu str. 57 se je odločil za *admoveo*. Staroruski slovar *I. Sreznevskega* (II, 482 s) ne pozna sestavljenega glagola, ampak le *ъsti*, *ъzq* v pomenu grškega *nyssein*, ruskega *pronizatъ* — prebosti, raniti.

Predpona *pri-* daje glagolu nekoliko drugačen odtenek, namreč pomen grškega *ereidein* (naveden v *Miklošičevem* stsl. slovarju): *prisoniti*, *pritisniti*, *opreti*. Ta pomen se prilega kontekstu Fris. II.

Takšno filološko rešitev težkega mesta moremo podpreti še z vsebinskim arheološkim razlogom. S tem izražanjem označeno mučenje se namreč očitno ujema z mučeniško zgodbo sv. Lavrencija, kakor o njem poroča stara zahodna in vzhodna tradicija (iz 4. in 5. stoletja). Lavrencija so pekli na ražnju. Ker pa se na ta način žgano telo krčevito zvija, so ga z železnimi vilami ali s podobnim orodjem pritiskali

¹ SR III, 110–114; 118–123.

na raženj, da je bilo primerno zleknjeno nad ognjem — t. j. *prinobzŕše ogni*. Stara tradicija iz 4. stoletja izrečno poroča, da so ga pekli, kakor se sicer peče meso za jed. Ta na vzhodu in zahodu znana zgodba Lavrencijevega mučeništva je nadrobno zabeležena tudi v ruski ksl. zbirki svetniških življenjepisov (Četji Mineji) Dimitrija Rostovskega (1. izd. 1690—1705).

Češčenje sv. Lavrencija se je že v 4. stoletju širilo tudi v vzhodni cerkvi. V Carigradu je bila v 5. stoletju sezidana cerkev sv. Lavrencija. Njegovo češčenje med Slovenci v 9. stoletju spričuje Fris. III, zapisan istočasno s Fris. II. Tam je med redkimi svetniki, katerim se spovedujejo grehov, omenjen tudi *šent Lavrenc* (Fris. III, 44); razen njega so našeti le sv. Marija, sv. Mihael in sv. Peter (Fris. III, 13—15 in 43). Lavrencijevo češčenje med vzhodnimi Slovani potrjuje cerkveni koledar Ostromirovega evangelistarja (11. stol.), ki ima 10. avgusta god sv. Lavrencija.

Mučeništvo sv. Lavrencija je tipičen in dobro znan primer za vrsto mučencev, ki so jih žgali in pekli. Opis v Fris. II je stilno in arheološko vzoren. V latinskem liturgičnem tekstu iz zgodnjega srednjega veka se ponavlja: *ad ignem applicatus*, po pomenu dobesedno enako kakor v Fris. II.

Pravilni prevod Fris. II, 99—100 je: *oprli (pritiskali) so jih na ogenj in pekli*.

V zvezi z ostalim krepko nazornim opisom mučeništva v Fris. II, 97—104 (z meči sekali, na les obešali in z železnimi kljukami raztrgavali)² spada *prinobzŕše ogni pečahq* med literarno in vsebinsko najbolj dovršena mesta zgodnje srednjeveške književnosti. V oblikovni dovršenosti in v značilnih redkih steksl. oblikah se razodeva vzročna zveza s književnim delom sv. Cirila in Metoda.

OPOMBA. Ko je bil članek že v tiskarni, mi je prof. R. Nahtigal prijazno sporočil, da je rekonstrukcija *prinobzŕše* še dvomljiva, čeprav je skoraj splošno sprejeta. Glede na neurejeno grafiko Fris. II bi bila enako verjetna lekcija *priniceŕše* (stsl. koren *nicb* — dol sklonjen). S tem ni omajan zgoraj pojasnjeni prevod; le filološko vprašanje deležnika *prinizŕše* bi bilo še odprto. Potem sem po posredovanju profesorja M. Šaruga iz Rima dobil prepis odločilnega mesta rimske legende o sv. Lavrenciju (objavljeno v *Analecta Bolland.* 1933, 92). V tej tudi na vzhodu znani legendi je dvakrat ponovljeno *furcis ferreis comprimebant* (Dimitrij Rost. prevaja natančno dobesedno: z železnimi vilami pritiskali), kar bi morda priporočalo rekonstrukcijo Vostokova i. dr.

Ljubljana.

² To se precej ujema z vzhodnim govorniškimi opisovanjem mučeništva (n. pr. Janez Zlatousti v PG 50, 712 in Gregorij Niški v življenjepisu Gregorija Čudodelca). A o tem pri drugi priliki.

Résumé

L'auteur interprète le passage obscur du document de Freising II, 99—100: *prinizŕše ogni pečahq* = ils les appliquaient au feu et les rôtissaient, ce qui est d'accord avec les rapports grecs et latins sur le martyre de s. Laurent, très vénéré déjà à cette époque ce qui est évident aussi du document de Freising III, 44.